

Rapport - kortversjon

Forebyggende tiltak rettet mot gutters og yngre menns kjærestevold

Reform – ressurscenter for menn

Innledning

Reform – ressurscenter for menn søkte høsten 2011 midler fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet til å gjennomføre tidsbegrenset forebyggende tiltak rettet mot gutters og yngre menns kjærestevold. Søknaden ble innvilget og tiltakene gjennomført. Dette er kortversjonen av rapporten for prosjektet, og den er bygget opp på følgende måte: Først beskriver vi kort Reform som en voldsforebyggende aktør og hvorfor vi vektlegger de temaene vi gjør i forebyggende tiltak rettet mot ungdommer. Dernest beskriver rapporten målsetting for prosjektet og metodene som ble benyttet. I hoveddelen av rapporten beskrives resultatene og erfaringene vi gjorde oss. Avslutningsvis beskriver rapporten Reformers tanker omkring en eventuell videreføring av prosjektet. Som vedlegg følger en verktøykasse for å gripe inn for å stanse volden. Denne verktøykassen er utarbeidet av ungdommer som deltok i prosjektet.

Ønskes mer informasjon, vennligst kontakt Ingvill Holm Fjær eller Bjørn Løvland ved Reform på telefon 22 34 09 50.

Innholdsfortegnelse

Innledning	2
Reform som voldsforebyggende aktør.....	4
Hva er årsaker til vold?	4
Vold blant yngre voksne	5
Forebyggende tiltak rettet mot gutters og yngre menns kjærestevold	6
Kunnskapsformidling.....	6
Samtaler	7
Hva har vi erfart?	9
Holdninger til hva som kan defineres som vold	9
Holdninger til hva som kan defineres som seksuelle krenkelser	10
Bevisstgjøring av gjensidighet og respekt i seksuelle relasjoner	10
Faresignaler for et mulig voldelig forhold	11
Konsekvenser av vold	12
Verktøykasse for å gripe inn for å stanse volden.....	12
Erfaringer særskilt fra individualsamtalene	13
Øvrige erfaringer	14
Gutter er opptatt av hva de tror andre gutter forventer av dem	14
Grenser	14
Fagkompetanse hos dem som gjennomfører voldsforebyggende tiltak	14
Videreføring	16
Avslutning	17
Vedlegg - Verktøykassen	18

Reform som voldsforebyggende aktør

Reform – ressurscenter for menn har siden oppstarten i 2002 hatt voldsforebygging som en av senterets viktigste arbeidsoppgaver. I løpet av årene har vi gjennomført ulike voldsforebyggende tiltak, fra terapi med voldsutøvere og voldsutsatte til holdningsskapende kampanjer.

En del av tiltakene har vært rettet mot ungdommer. Her har kunnskapsformidling om vold vært sentralt. Imidlertid har varigheten på tiltakene variert, fra 1-times foredrag til å strekke seg over flere måneder. Noen av tiltakene har vi gjennomført alene, andre i samarbeid med etater som krisesentre, politiet, konfliktrådet, barnevernet, ungdomsinstitusjoner, interesseorganisasjoner og idrettslag.

Gjennom tiltakene rettet mot ungdommer har Reform erfart at:

- Vold i nære relasjoner og kjærestevold er et tema som engasjerer.
- Mange ungdommer har egenerfaringer med vold, både som utøver, utsatt eller vitne. De tar ofte kontakt i etterkant av foredragene for å prate om egenerfaringer.
- Det er svært positivt å ha gutter og jenter samlet. Dette gjør at diskusjoner og refleksjoner fører til økt forståelse for ulike holdninger og opplevelser mellom kjønnene.

Hva er årsaker til vold?

Skal man jobbe med voldsforebygging er det viktig å vite hvorfor noen utøver vold. Reform har siden 2003 hatt et sinnemestringstilbud til menn med sinne- og voldsproblematikk. Etter å ha jobbet med flere hundre menn har vi lært at de har noen fellestrekk:

- Følelser: De har ofte problemer å forholde seg til vanskelige følelser som utrygghet, avvisning og sjalusi, og de opplever seg avmektige i slike situasjoner. Denne avmaktsopplevelsen kan de reagere på med sinne og aggresjon.
- Historikk: For alle finnes det en sammenheng mellom hva de har opplevd tidligere i livet og nåtidens voldsproblematikk. De kan ha lært utagerende atferd av sine foreldre, eller de kan ha opplevd mobbing og trakassering i skolealder. Dette har forplantet seg til et mer alvorlig voldsproblem som voksne.
- Holdninger: De har holdninger som virker inn på voldsproblematikken. Dette har for mange noe med makt og kontroll å gjøre, som f.eks. "Jeg har rett til sex", "Jeg skal vinne diskusjonen" eller "Min kone og mine barn skal gjøre som jeg vil."
- Kunnskapsmangel: Deltakerne har svært mangelfull forståelse av hva som er konsekvensene for utsatte eller vitner. De kan se at partner blir lei seg i en voldsepisode, men har liten innsikt i hvordan voldsepisoden får langsiktige konsekvenser for partner, barn eller relasjonen mellom utøver og partner/barn.
- Snever definisjon av vold: I sine beskrivelser av aggressive handlinger forteller de om episoder som helt klart er vold, men de benytter ikke vold som betegnelse for handlingen. Dette fører til bagatellisering da de beskriver atferden som noe mindre alvorlig enn vold.
- Mønster over flere år: Voksne som har et voldsproblem fikk ikke det først ved passert 40 år. Det kommer tydelig frem at dette er et mønster de har hatt i tidligere forhold, helt fra det første kjæresteforholdet. Imidlertid har vi erfart at fordi det er gått så mange år der voldelige handlinger har fått etablert seg og blitt et mønster, tar det lang tid for deltakerne på kursene å få til atferdsendring.

Dette er noen fellestrekk hos de som benytter seg av Reforms sinnemestringstilbud.

Reforms erfaring fra andre voldsforebyggende tiltak vi har holdt rettet mot ungdom, er at ungdommene er svært opptatt av mer kunnskap om grenser særlig ifm. seksuelle relasjoner. Oslo politidistrikt skriver i rapporten *Voldtekt i den globale byen* at mange av fest- og relasjonsvoldtektene synes forbundet med kommunikasjonssvikt og manglende respekt for grenser. Grenser, respekt og gjensidighet er derfor viktige elementer å belyse i vold- og voldtektsforebyggende tiltak.

Gjennom kunnskapen fra Reforms sinnemestringstilbud og gjennom samtale med voldsutøvende ungdommer, har vi lært mye om signalene som kan tyde på at et forhold kan bli voldelig. Dette er et tema som opptar ungdommer. Gjennom tidligere voldsforebyggende tiltak vi har gjennomført, har ungdommene alltid spurt om hvilke signaler de bør se etter for om en kjæreste kan komme til å utøve vold.

Mange har vært vitne til vold eller har bekjente som enten utøver eller er utsatt for vold, og de er opptatt av hva de kan gjøre for å stanse volden. De har heller ingen god kunnskap om hvilke hjelpeinstanser som kan hjelpe utøver eller utsatt.

Momentene over danner basis for innholdet i Reforms voldsforebyggende aktiviteter rettet mot ungdommers kjærestevold.

Vold blant yngre voksne

Vi vet fra forskning som er utført at vold er et betydelig samfunnsproblem og at yngre voksne er betydelig mer eksponert for vold enn eldre. I en landsdekkende undersøkelse utført av NIBR i 2005 om vold i parforhold kommer det fram at mer enn hver fjerde kvinne og hver femte mann har opplevd at partner minst en gang har anvendt fysisk makt. Undersøkelsen viser at unge er 3-5 ganger så mye eksponert for denne type vold enn eldre.

I en annen undersøkelse gjennomført av NOVA i 2007 rettet mot avgangselever i videregående skoler, fremkommer det at hver femte kvinne og hver tiende mann har vært utsatt for seksuelle overgrep. Omtrent halvparten av overgrepene foregikk mellom unge der begge var i tenårene, og som oftest var de kjærester.

I dag finnes det flere voldsforebyggende tiltak rettet mot ungdommer, men så vidt vi vet er det svært få andre organisasjoner enn Reform som over lengre tid har gjennomført flere tiltak spesielt rettet mot å forebygge kjærestevold.

Forebyggende tiltak rettet mot gutters og yngre menns kjærestevold

Med bakgrunn i våre erfaringer, søkte vi høsten 2011 midler fra BLD til å gjennomføre tiltak rettet mot gutters og yngre menns kjærestevold. Hovedmål for tiltakene var å forebygge denne volden gjennom to ulike aktivitetsformer: kunnskapsformidling og samtaler.

- Kunnskapsformidlingen omfattet å gi informasjon til ungdom via nettet og foredrag.
- Samtalene ble gjennomført enten i form av gruppesamtaler eller enesamtaler.

Tiltakene var i utgangspunktet rettet mot gutter og yngre menn. Imidlertid opplevde vi at også jenter sterkt ønsket å delta i tiltakene, og vi valgte derfor å ikke ekskludere dem fra dette.

Kartlegging av ungdommers holdninger om vold

Som en del av tiltakene valgte vi å kartlegge ungdommenes holdninger til vold. Dette gjorde vi ved at ungdommene besvarte kartleggings skjema der vi spurte om bl.a. hvilke handlinger som kan defineres som vold eller seksuelle krenkelser og om ulike påstander knyttet til sjalusi. Resultatene fra kartleggingen ble benyttet både i kunnskapsformidlingen og i samtaletilbudet. Alle dataene fra kartleggingen er inkludert i Reforms kunnskapsbank om vold.

Kunnskapsformidling

Kunnskapsformidlingen ble gjennomført via internett og gjennom at vi holdt foredrag for ungdommer. Hensikten med kunnskapsformidlingen var å gi ungdom informasjon og å øke bevisstgjøringen om viktige temaer som omhandler vold:

- Hva vold er.
- Faresignaler for et mulig voldelig forhold.
- Bevisstgjøring av konsekvensene av vold.
- Bevisstgjøring av gjensidighet og respekt i seksuelle relasjoner.
- Verktøykasse for å gripe inn for å stanse vold.

Gjennom at vi rettet kunnskapsformidlingen mot ungdommer generelt nådde vi også dem som foreløpig ikke har hatt kjæresteerfaring eller voldserfaring.

Internett

Kunnskapsformidlingen via nettet gjorde vi i samarbeid med nettsider som *ung.no* og *reform.no*, og gjennom etablering og drift av Facebook-siden *Kjærestevold*.

På *reform.no* la vi ut blogger og artikler om temaer om kjærestevold samt om prosjektet.

Vi samarbeidet også med *ung.no* ved at vi ga dem innspill til artikler om kjærestevold. Sammen laget vi også et spørsmål om ungdommenes holdninger til seksuelle krenkelser.

På Facebook-siden *Kjærestevold* la vi ut artikler, lenker til mediaoppslag, videofilmer, og forsøkte på den måten å få til diskusjoner og ideutvekslinger.

Fra midten av november 2011 til slutten av februar 2012 leste over 10.000 personer oppslagene på *reform.no* og *Kjærestevold*.

Foredrag

I oppstartsfasen av prosjektet kontaktet vi flere skoler i Oslo-området med forespørsel om å holde foredrag. Da timeplanen for skolene var fullbooket for resten av 2011, gjorde vi avtaler med noen skoler om at vi kunne holde foredragene i 2012. I løpet av perioden dette prosjektet varte, holdt vi foredrag for omtrent 300 ungdommer. I tillegg har flere skoler gitt tilbakemeldinger om at temaet er såpass viktig at de ønsker vi skal holde foredragene eller gruppesamtalene i framtiden dersom prosjektet blir videreført.

Temaene vi tok opp i foredragene var:

- Hva er vold.
- Gjennomgang av kartleggingen om ungdommenes holdninger til vold.
- Hva er voldens konsekvenser.
- Om å gripe inn for å stanse volden.

Temaene ble belyst gjennom foredrag, summeoppgaver der 2-3 personer sammen diskuterte oppgaver og refleksjoner i plenum. I invitasjonen som ble sendt skolene fremkom det at foredragene primært rettet seg mot gutter og yngre menn. Vi opplevde at også mange jenter deltok.

Flere erfaringer fra kunnskapsformidlingen kommer senere i rapporten.

Samtaler

Mange ungdommer er usikre på seg selv og særlig i forhold til kjæresteforhold. Erfaringer fra andre tiltak Reform har gjennomført mot ungdommer, viser at flere tar kontakt med oss etter at vi har holdt foredrag eller publisert nettartikler. Dette gjør de enten fordi de ønsker mer informasjon eller de har behov for å prate med noen om egne voldserfaringer. Samtaler med ungdommene er derfor viktig i et forebyggende tiltak, og vi la opp på to måter å gjennomføre samtalene på avhengig av behovene: gruppesamtaler og individuelle samtaler.

Gruppesamtaler

Hensikten var gjennom undervisning og refleksjonssamtaler å skape bevisstgjøring om viktige elementer i parforhold: vold og seksuelle krenkelser, følelser (med særlig vekt på sjalusi), verdier som respekt og grenser.

Målgruppen for gruppesamtalene var gutter i alderen 18-23 år. Som tidligere nevnt opplevde vi at også jenter ønsket å delta, og gruppene bestod derfor av både gutter og jenter.

Vi ga flere skoler i Oslo-området tilbud om å holde gruppesamtaler for ungdommene. Også her opplevde vi at det tar tid å finne plass i timeplanene på skolene. Imidlertid fikk vi avtaler om å holde flere gruppesamtaler der omtrent 70 ungdommer deltok.

Temaer som ble tatt opp var de samme som beskrevet foran i rapporten, og ble blitt belyst gjennom foredrag, filmvisning, oppgaver og refleksjonssamtaler. Hver gruppe varte minimum 4 timer. Dette ga ungdommene mulighet for å gå dypere inn i temaet enn hva som var tilfellet på foredrag.

Erfaringene fra gruppesamtalene følger fortløpende etter hvert i rapporten.

Individuallamtaler

Målgruppen var ungdommer som enten har utøvet vold i kjæresteforhold eller som var i faresonen for å gjøre dette ved at de f.eks. er sjalu, har sterke kontrollbehov osv.

Hensikten var å få til atferdsendring og å forebygge ny vold. Imidlertid hadde samtalene med voldsutøvende ungdom også en annen hensikt. Kvalitativ informasjon om ungdommers vold i kjæresteforhold foreligger i liten grad. Slik informasjon er viktig særlig i et forebyggende perspektiv, og individuallamtalene ga oss mer kunnskap om dette.

Vi har i prosjektperioden hatt individualsamtaler med 10 gutter og 1 jente. Ungdommene har i hovedsak møtt ukentlig. Hver samtale har tatt omtrent en time. Ungdommene ble rekruttert fra ungdomsinstitusjoner, etter foredrag vi holdt på skoler og etter at ungdommene selv hadde lest om Kjærestevoldsprosjektet på nettet. Erfaringene fra individualsamtalene er beskrevet i eget kapittel lenger bak i rapporten.

Hva har vi erfart?

Som tidligere nevnt har tiltakene hatt fokus på følgende temaer:

- Hva er vold.
- Bevisstgjøring av gjensidighet og respekt i seksuelle relasjoner.
- Faresignaler ved mulig voldelig forhold.
- Bevisstgjøring av konsekvensene av vold.
- Verktøykasse for å gripe inn og stanse volden

Nedenfor er en gjennomgang av hvordan vi har jobbet med de ulike temaene, og hva erfaringene ble. I tillegg dukket det opp andre momenter som vi også synes det er interessant å belyse. De er tatt med i kapittelet "Øvrige erfaringer".

Holdninger til hva som kan defineres som vold

Gjennom tiltakene har ungdom besvart kartleggingsskjema med spørsmål om i hvilken grad de mener ulike handlinger kan defineres som vold. Kartleggingsskjemaene ble besvart forut for foredrag og samtaler. Svarene de ga brukte vi som diskusjonsgrunnlag både i kunnskapsformidlingen og i samtalene. Det er positivt at både gutter og jenter besvarte samme skjema. Dette medførte at vi registrerte likheter og forskjeller i holdninger mellom kjønnene.

Her er noen av svarene de avga på noen av spørsmålene om vold.

"Hvor enig eller uenig er du i at følgende handlinger kan defineres som vold?"
(tall i prosent)

		Helt eller delvis enig	Verken enig eller uenig	Delvis eller helt uenig
Slag med knyttet neve	Jenter	100	0	0
	Gutter	93	5	2
Slag med flat hånd	Jenter	94	4	2
	Gutter	80	11	9
Muntlig hån eller ydmykelser	Jenter	64	22	14
	Gutter	49	20	31
Begrense noens mulighet for sosial omgang	Jenter	59	33	8
	Gutter	39	27	34

Jo større skadepotensial handlingene har, jo flere er det som definerer handlingen som vold og jo mindre er ulikhetene mellom kjønnene.

Holdninger til hva som kan defineres som seksuelle krenkelser

Noen av spørsmålene i spørreskjemaet omhandlet hvorvidt ungdommene definerte enkelte handlinger som seksuelle krenkelser. Her er noen av svarene de ga.

"Hvor enig eller uenig er du i at følgende handlinger kan defineres som seksuelle krenkelser?"
(tall i prosent)

		Helt eller delvis enig	Verken enig eller uenig	Delvis eller helt uenig
Kreve sex av kjæresten	Jenter	97	3	0
	Gutter	77	16	7
Presse en tilfeldig partner til sex selv om hun/han ikke har lyst	Jenter	98	2	0
	Gutter	83	2	15
Prøve å ha sex med noen som sover	Jenter	98	2	0
	Gutter	86	5	9

Et av resultatene fra kartleggingen var forskjellene i holdninger knyttet til seksuelle krenkelser. Bl.a. kommer det frem at 15 prosent av guttene var helt eller delvis uenige i at det å presse en tilfeldig partner til sex selv om hun/han ikke har lyst kan defineres som en seksuell krenkelse. Og 9 prosent av guttene var helt eller delvis uenige i at det å prøve å ha sex med noen som sover kan karakteriseres som seksuell krenkelse.

Denne type holdninger, som kan betegnes som en "grumsete", står i sterk kontrast til holdningene til flertallet av guttene og omtrent alle jentene. Vi valgte derfor å benytte resultatene fra kartleggingen som diskusjonsgrunnlag både i foredrag, gruppesamtaler og individualsamtaler.

Bevisstgjøring av gjensidighet og respekt i seksuelle relasjoner

Ungdomstiden er en periode i livet hvor man utforsker nye områder og tilegner seg nye erfaringer og kunnskaper. Egen seksualitet er et av disse områdene. Det å etablere seksualitet på egne premisser er en viktig del av lærdommen. Vår erfaring er at unge er utrygge og usikre i forhold til dette.

"En god venninne av meg og jeg var på byen. Hun ble dritfull og lå i gaten. Jeg bar henne hjem og la henne i sengen. Satte meg i stuen sammen med en kamerat og drakk videre. Etter en stund gikk han hjem, og jeg pirket borti venninnen for at hun skulle bli med å drikke videre. Hun ville ikke, men pirkingen min gjorde at hun våknet. Jeg la meg, og hun begynte å tafse på meg. Så tafset jeg på henne. Vi var begge nokså drita. Og det ene tok det andre og vi hadde sex. Dagen etterpå vekte jeg henne, og vi dro på skolen sammen. Jeg fortalte henne hva som hadde skjedd, og vi ga hverandre en klem før vi gikk inn i hvert vårt klasserom. Noen dager etterpå ble jeg angrepet av andre gutter som sa at jeg hadde voldtatt venninnen. Det var for jævlig, for innerst inne vet jeg at det ikke var voldtekt, men reaksjonen var at jeg begynte å lure på om jeg hadde forgrepet meg på henne allikevel. Det fikk meg til å føle meg for jævlig, og til å tvile på jenter. Hvor mye bekreftelse er nødvendig for at sex ikke skal bli sett på som en voldtekt?"

Noen år etterpå ringte jeg henne. Episoden hadde gnaget på meg i lang tid, og jeg hadde behov for å prate med henne. Jeg fortalte hvordan jeg opplevde situasjonen, hun sa at hun ikke opplevde det som en voldtekt men følte allikevel at det å ha hatt sex med meg var feil. Det var godt å prate med henne, men episoden kommer jeg aldri til å bli kvitt."

Historien som en av guttene i individualsamtaler fortalte, viser at grenser i seksuelle relasjoner er et viktig tema. Som tidligere vist har vi sett at noen gutter har "grumsete" holdninger i forhold til respekt for seksuelle grenser. Når vi tok opp temaet om respekt og grenser i seksuelle relasjoner, luftet noen av guttene slike "grumsete" holdninger. Imidlertid ble disse holdningene imøtegått slik eksempelet fra en av gruppesamtalene nedenfor viser.

"Når en jente er lettkledd og full, er hun mer tilgjengelig for sex."

Han som sa dette møtte motbør fra de andre. "Dette kan du ikke mene" og "En jente må få kle seg som hun vil." Han som hadde den første uttalelsen ble stående temmelig alene, men lyttet oppmerksomt på det de andre sa. Vi opplevde at de andre guttenes og jentenes tydelig motstand mot holdningen gjorde inntrykk på han. Underveis i samtalen så vi også at han korrigererte seg selv slik at hans holdninger stemte bedre over ens med de andres. Samtalen om dette temaet varte rundt 1 time.

Vi opplevde det som meget positivt at holdninger kommer til uttrykk og får anledning til å bli imøtegått. For som en annen ungdom som deltok i en gruppesamtale sa: "Anerkjennelse fra venner og miljø har sinnsykt mye å si for de valg man tar." Vi har i løpet av tiltakene flere ganger opplevd at ungdommer har korrigert andre ungdommers usunne holdninger.

Historiene overfor tydeliggjør at det kan være flere faktorer som ligger bak seksuelle krenkelser, samtidig som de viser at det er uklart for ungdom hvor grensene går. Vår vurdering er at mange mangler trening og erfaring på å tåle å være i en situasjon der de ikke har kontroll samtidig som de skal ivareta både egne og partners behov og følelser. Gjennom individual- og gruppesamtalene om gjensidighet og respekt i seksuelle relasjoner la vi til rette for en bevisstgjøring og økt forståelse av hva seksuelle krenkelser er og konsekvensene av dette.

Faresignaler for et mulig voldelig forhold

Et av de temaene vi tok opp var hva som kan være kjennetegn på at en fremtidig kjæreste kan komme til å utøve vold. Temaet ble belyst gjennom oppgaver, informasjon og refleksjonssamtaler.

Først ga vi en oppgave der ungdommene i grupper av 3 eller flere skulle besvare følgende spørsmål: "Hva tror du er faresignalene på at det kan oppstå vold i et kjæresteforhold?"

Her er hva en gruppe ungdommer kom fram til:

- Stadig krangling
- Rus- og alkoholmisbruk
- Provokasjon, krenkelser og trakassering som på sikt eskalerer
- Sterk sjalusi
- Kontrollbehov
- Utroskap

Deretter ga vi informasjonen om hva som kjennetegner de som har et sinn- og voldsproblem og som deltar på Reforms sinnemestringstilbud. Kjennetegnene til denne gruppen menn har vi beskrevet tidligere i rapporten. Svarene ungdommene hadde kommet fram til på oppgaven samsvarte med den informasjonen vi ga.

Avslutningsvis hadde vi en åpen refleksjonssamtale der alle i gruppen deltok. Ungdommene uttalte at de opplevde informasjonen vi ga bekreftet deres antakelser.

I tillegg ga noen av guttene uttrykk for at de kjente seg igjen i faresignalene: "Vi gutter er sårbare og har følelser vi også. Behov for kontroll kommer ofte av egen usikkerhet."

Konsekvenser av vold

Som vi tidligere har beskrevet, er Reforms erfaring at menn med sinn- og voldsproblematikk har meget dårlig kunnskap om voldens konsekvenser. En annen erfaring fra Reforms sinnemestringstilbud er at når voldens konsekvenser blir belyst, fører det til at handlingene alvorliggjøres, og at dette igjen fører til atferdsendring. Det å gi informasjon om voldens konsekvenser er derfor viktig i et forebyggende perspektiv. Vi gjorde dette både i kunnskapsformidlingen og i samtalene.

Både i foredragene og på gruppesamtalene var det ungdommer som deltok som hadde voldserfaringer. Og flere ganger fortalte ungdommene om disse erfaringene. "Ord kan være sterkere enn slag og gjøre dobbelt så vondt" sa en jente under en gruppesamtale.

Vi opplevde to effekter av å ha fokus på dette temaet:

- De som har vært utsatt for vold fikk en forståelse av hvorfor de har slitt med dårlig selvtillit, søvnproblemer osv.
- Ungdommene fikk en aha-opplevelse når de ble forklart hvor alvorlig konsekvenser selv handlinger med lite fysisk skadepotensiale kan ha.

Verktøykasse for å gripe inn for å stanse volden

Reforms erfaringer fra våre tidligere utadrettede aktiviteter, er at vi ofte har fått spørsmål som: "Dersom jeg hører vold hos naboen, hva skal jeg gjøre da?" I en undersøkelse Reform gjennomførte 2010, svarte 69 prosent av mennene og 44 prosent av kvinnene at de ville gripe inn for å stanse en voldsepisode mot en kvinne. Imidlertid viste undersøkelsen også at de færreste har grepet inn for å stanse en voldshendelse. Dette mener vi skyldes at de ikke vet konkret hva de skal gjøre. Det å forberede seg på hvordan gripe inn for å stanse volden, altså ha en "verktøykasse" bestående av ulike konkrete intervensjonsmuligheter, mener vi kan gjøre det enklere å intervensjonere. En verktøykasse kan dermed ha en voldsforebyggende effekt.

Reform har både i foredragene og gruppesamtalene latt ungdommene får jobbe konkret med spørsmål knyttet til det å gripe inn for å stanse vold. Ungdommene ble utfordret til å være så konkrete som mulig i sine forslag til løsninger.

Svarene ble samlet inn, bearbeidet og sammenstilt i en verktøykasse. Verktøykassen, se vedlegg, ble sendt ut til skolene og gruppene som har deltatt i prosjektet. Verktøykassen er også gjort tilgjengelig på reform.no og Facebook-siden *Kjærestevold*.

Erfaringer særskilt fra individualsamtalene

I løpet av prosjektperioden har vi hatt individualsamtaler med 10 gutter og 1 jente.

Vi opplevde at ungdommene trengte noe lengre tid på å åpne seg og prate om vold mot kjæresten enn det voksne vi har hatt på sinnemestringstilbudet trenger. Dette kan skyldes at de har svært dårlig erfaring med å være åpne og ærlige overfor voksne. Samtlige av de vi har hatt i individualsamtaler har hatt opplevelser i egen barndom der de har vært utsatt for vold eller annen omsorgssvikt fra andre voksenpersoner. Dette medfører at de trenger lengre tid på å bli trygge på andre voksne.

Når de først åpnet seg og begynte å fortelle om vold mot egen kjæreste, opplevde vi at de hadde svært mye skam knyttet til dette. Guttene kunne uproblematisk fortelle om vold de hadde utøvet mot andre gutter, men volden mot en jente var vanskeligere å snakke om.

Uttalelser fra de i individualsamtaler viser flere ting:

- Vold mot jenter er noe de er sterkt imot. Allikevel har de vært svært sårende og krenkende mot dem.
- De er redde for jenter, for de tror jenter kan klare å såre en på en måte ikke en gutt kan. Dersom en gutt sårer en annen, er det mer tillatt å ta igjen med vold.
- Det er vanskelig for dem å forholde seg til vonde følelser som sårethet, krenkelse og usikkerhet.

Vår erfaring er at ungdommer som har utøvet vold trenger lang tid på å bli trygg på oss som terapeuter, og å fortelle om egne voldshandlinger mot kjærester. Vi har løst dette ved å gi dem rom til først å fortelle om annen type vold de har utøvet før vi har dreid tematikken i samtalene inn mot kjærestevold.

Ingen av ungdommene vi hadde i individualsamtaler droppet ut. Tver imot var det flere som ønsket å fortsette i samtaler utover det antallet vi hadde forespeilet dem. Vi opplevde også at noen av guttene synes det er fint å komme til Reform. Vår tilnærming til problematikken gjorde at de kjente seg bedre igjen i tematikken enn det de har fått presentert andre steder.

Samtlige ungdommer har i løpet av samtalene rapportert om større bevissthet og om atferdsendring. Atferdsendringene de rapporterte om ble også bekreftet fra enten voksne rundt ungdommene, eller fra ungdommenes kjærester.

I tillegg har vi hatt kontakt med 2 gutter og 1 jente som vi ikke hadde kapasitet til å ta imot. Pågangen har altså vært større enn det vi forventet.

Øvrige erfaringer

Gutter er opptatt av hva de tror andre gutter forventer av dem

Mange av guttene vi har vært i kontakt med i løpet av tiltakene uttrykker holdninger som viser to ting: de har en antakelse om at alle gutter er like og de er opptatt av å bli slik de tror andre gutter forventer av dem. De sammenligner seg med andre gutter.

Imidlertid ble forskjeller i holdninger tydelige når vi lot gruppedeltakerne diskutere fritt. Når en gutt sa hva han tenkte om et tema, var det noen som bekrefter at de kjente seg igjen og var enige, mens noen hadde en annen mening og argumenterte imot. Dermed ble holdningsforskjellene tydelige, og beviste for vedkommende at ikke alle gutter tenker slik han gjorde. Det at han møtte motstand, gjorde at han i løpet av samtalen korrigerer seg selv.

Vi har gjennom prosjektet opplevd at hva andre ungdommer mener er av stor betydning for egne holdninger. Det å gi rom for refleksjoner som vist over har dermed en innvirkning på ungdommenes holdninger, og dermed en voldsforebyggende effekt.

Grenser

Alle vi har vært i kontakt gjennom dette prosjektet har et uttalt ønske om ikke å utøve vold mot kjæresten samt at de ønsker å være en god kjæreste.

Imidlertid kommer de som har utøvet kjærestevold til kort og blir svar skyldig når de skal si noe om årsaken til at de utøvde volden. Ofte er det underliggende følelser som de ikke alltid klarer å gjøre rede for, men som har element av avmakt i seg. I situasjoner der de opplever dette, har de problemer med både å sette grenser for seg selv, og å respektere andres grenser. "Hvis en jente begynner å kontrollere meg, sier ting bevisst for å såre og ikke respekterer mine grenser, da begynner varsellampen å blinke. Jeg har ikke vært så flink til å sette grenser før, men prøver å bli mer bevisst det nå."

Det betyr at grenser ikke bare dreier seg om hva vi fornuftsmessig kan forholde oss til. Det dreier seg også om å lære å kjenne hva en selv tåler både kroppslig og følelsesmessig, og deretter å øke toleransen.

Både i individual- og gruppesamtalene har vi gjennom teoretiske presentasjoner og øvelser gitt ungdommene oppgaver der de skulle jobbe med grenser. Dette har bidratt til en bevisstgjøring om hvordan det oppleves når ens egne grenser ikke blir respektert. Målsettingen var å øke ungdommenes kompetanse på egne grenser og kropp. Samtidig som det har vært et mål å tydeliggjøre at de har flere valgmuligheter enn å ty til vold når de føler seg tråkka på, usikker eller utrygg.

Vår erfaring er at grenser er et tema som engasjerer og utfordrer til refleksjon. I tillegg er det et tema det er naturlig å komme inn på når man snakker om vold.

Fagkompetanse hos dem som gjennomfører voldsforebyggende tiltak

Når man legger til rett og åpner opp for å snakke med ungdom om vold og seksualisert vold i kjæresteforhold, er det nødvendig at man er i stand til å svare på de spørsmål og kommentarer som måtte komme.

Spørsmål og holdninger som ungdommene har kommet både i gruppe- og individualsamtaler, kreves fagkunnskap for å besvare. Det er viktig å ivareta ungdommene på best mulig måte slik at ingen sitter igjen med følelsen av at de sa noe de ikke burde sagt, ble for personlige eller dummet seg ut.

Videreføring

Gjennom arbeidet med dette prosjektet har det blitt enda mer synlig for oss at denne typen voldsforbyggende tiltak etterspørres både av organisasjoner, skoler og enkeltpersoner.

Skolene og organisasjonene som har benyttet seg av Reforms tiltak mot kjærestevold ønsker å fortsette med dette også i framtiden. Instansene som av ulike årsaker ikke benyttet seg av tiltakene i denne omgang, f.eks. fordi timeplanene var fullbooket i prosjektperioden, har imidlertid signalisert at de ønsker å benytte seg av det i framtiden.

Også voksenpersoner som vi har vært i kontakt med, som lærere, ledere og skolehelsetjenesten, gir tilbakemeldinger om at deres egen kompetanse på området er mangelfull.

Ungdommene vi har vært i kontakt med har gitt uttrykk for at dette prosjektet har vært viktig for dem ved at de har fått større bevissthet i forhold til egen og andres voldsutøvelse.

Reform har erfart at tiltakene mot kjærestevold har vært positive for alle involverte, og at både organisasjoner og enkeltpersoner ønsker å benytte seg av prosjektet dersom det fortsetter i framtiden. Da det også har en samfunnsmessig gevinst å forebygge kjærestevold, ønsker Reform å jobbe for en videreføring av tiltakene. På sikt ønsker Reform å videreutvikle metodikken slik at den kan spres også til andre som kan jobbe med forebygging av kjærestevold.

Avslutning

Gjennom tiltakene beskrevet i rapporten har vi formidlet kunnskap til og hatt samtaler med mange ungdommer. Vi har også vært i kontakt med mange voksne som jobber med ungdommer. Tilbakemeldingen både fra ungdommene og voksne har vært at kjærestevold er et tema som er viktig, både de som har volds- eller kjæresteerfaring og de som ikke har det.

"Anerkjennelse fra venner og miljø har sinnssykt mye å si for de valg man tar."

Dette utsagnet fra en av ungdommene vi har vært i kontakt med i prosjektet mener vi beskriver hovedargumentene for hvorfor det er hensiktsmessig å samle ungdommene for å få dem til å samtale om kjærestevold, seksuelle krenkelser, grenser og andre viktige temaer som kan forebygge vold. Å belyse ulike temaene ved hjelp av oppgaver, eksempler og kunnskapsformidling gir rom for refleksjon ungdommene i mellom. De som kommer med de drøyeste utsagnene justerer seg ofte selv i takt med tilførselen av kunnskap samt at de blir korrigert av de andre ungdommene.

Vi har også fått bekreftet at det er svært positivt å ha gutter og jenter samlet. Dette førte til diskusjoner og refleksjoner som økte bevisstgjøringen av ulike holdninger og opplevelser mellom kjønnene. Resultatet av dette var større forståelse og respekt for forskjellighetene, noe vi mener er essensielt i voldsforebyggende perspektiv.

Reforms erfaring er at dersom man opplever vold i det første forholdet man har, er sannsynligheten større for at dette gjentar seg senere forhold. Destruktive mønster kan begynne tidlig. I tillegg vet vi at de som utsettes for vold fra partner har markant flere helseproblemer enn andre. Derfor er voldsforebyggende tiltak viktig, og vi mener det er svært viktig at forebyggende tiltak rettes inn så tidlig som mulig.

Reforms tiltak mot kjærestevold

VERKTØYKASSE – HVORDAN GRIPE INN FOR Å STANSE VOLDEN

HVA KAN JEG GJØRE HVIS JEG KJENNER NOEN SOM UTSETTES FOR VOLD

Fortell hva du ser og tilby deg å hjelpe. "Jeg liker ikke at du blir behandlet slik. Hvordan kan jeg hjelpe deg?" Spør hvordan hun/han har det.

HVA KAN JEG GJØRE HVIS JEG KJENNER NOEN SOM UTØVER VOLD

Spør hvordan utøveren har det. Forklare at du ikke liker det han gjør. "Jeg liker ikke det du gjør, men vil fortsatt være vennen din. Hvordan kan jeg hjelpe deg?" Dersom han er full - vent til han blir edru. Dersom nødvendig - kontakt politiet. Hold deg selv rolig.

HVA KAN JEG GJØRE DERSOM JEG ER VITNE TIL VOLD

Kontakt politiet, lærer, rektor eller en annen voksenperson du stoler på. Kontakt barnevernet hvis barn er til stede. Du kan være anonym. Oppsøk den utsatte for eksempel dagen etter, fortell hva du har hørt. Spør hvordan hun/han har det. Fortell hvor han/henne kan få hjelp.

GENERELT

Vær ærlig. Snakk med familien, nære venner eller en annen voksenperson du stoler på, fortell hva du har sett og hørt, be om hjelp. Vær en støttespiller ved å bry deg og å fortelle utøver eller utsatt om å oppsøke profesjonell hjelp. Kontakt fagpersoner for å få råd om hva du kan gjøre. Be politiet om hjelp.

"Å ikke gjøre noe er å godkjenne at volden får fortsette."

"Jeg vil hjelpe deg, men fortsatt være vennen din."

"Det er viktig å være seg selv i et forhold. Si nei hvis du føler noen trækker over grensene dine."

PROFESJONELL HJELP MAN KAN KONTAKTE

Politi – 02800 eller 112
Alarmtelefonen for Barn og Unge – 116 111
Barneverntjenesten, BUP, helsesøster
Lege, legevakt, krisesenter, DPS
Hjelpetilbud for utøvere: Reform, Alternativ til vold, Familievernet